

Madách-gyűjtemény Balassagyarmaton

A Palócföld szerkesztőjének kérésére ismertetem mintegy 700 darabra tehető Madách-gyűjteményemet.

A gyűjtemény teljes és módszeres bibliográfiai bemutatására nem vállalkozhatom. Részletes könyvészeti adatokkal amúgy sem terhelhetjük folyóiratunkat. Az ismertetés tehát a lehető legrövidebb, s néhány címszó alatt – szakszerűség igénye nélkül – inkább csak általános tájékoztatást akar nyújtani az érdeklődőknek.

A gyűjtemény hosszú esztendőök felkutató munkájának eredménye. A gyűjtésnek Madách halála 1964-es centenáriumi évfordulója adott újabb lendületet.

Gyűjtésem célja könyvszereteten túlmenően: emléket állítani ezzel is Madáchnak. Emléket éppen itt Nógrádban, ahová a költő minden csepp vérével, minden idegszálával tartozott, ahol élt, alkotott, ahol meghalt, s amelynek földjében porlad. Emléket ezzel is, annak a Madáchnak, akinek főműve nemcsak magyar irodalmi csúcscalkotás, hanem a világirodalomnak is élvonalába tartozik.

A gyűjtemény a Madách-kultusz ápolása és terjesztése mellett segíteni szeretne a kutatóknak a Madách-kutatásban. A gyűjteményt jómagam sem öncélúnak tekintem, hanem kutatómunkára használom.

Ma, amikor szinte világszerte Madách-reneszánsz van, s a Madách-kutatás új lendületet vett – feltehető, hogy a hivatásos szakemberek mellett magánkutatók is szívesen beállnak a munkába. Az ilyenek számára egy magángyűjtemény könnyebben hozzáférhető, mint a kötöttszabályzatú közgyűjtemény.

Az érdeklődőknek tehát konkrét kérdésekben szívesen szolgáltok lexikális adatokkal, vagy akár hosszabb kijegyzésekkel.

A gyűjtemény, amely megközelíti a Madách-irodalomnak mintegy 90 százalékát, az ország legnagyobb Madách-irodalmi magángyűjteménye.

A gyűjtést folytatom, és a gyűjteményt családomon belül védetté nyilvánítottam.

Az alábbi felsorolásban csak a fontosabb Madách-irodalmi publikációk kaphatnak helyet. A bibliográfiai adatok közül – fent említett ok miatt – a cím mellett csak a kiadót, a megjelenési helyet s évszámot közlöm, ha az megállapítható.

1.

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

A Tragédia 150 oldalas **kéziratának** és Arany János 6 oldalas **javításainak** teljes fotókópiája.

Az ember tragédiájának **első kiadásai**, 1861.

- a) Madách Imre: Az ember tragédiája. Drámai költemény. Kiadta a Kisfaludy-Társaság, Pest, MDCCCLXI. A szerző **saját kezével dedikált példány**. Benne az „Errata” – lapocska. (Ez ugyanis nem minden első kiadású példányban található).
- b) Madách Imre: Az ember tragédiája. Drámai költemény. Kiadta a Kisfaludy-Társaság, Pest, MDCCCLXI. (**Madách betű- és formahű szövegjavításaival** a második kiadás számára. Benne az „Errata”-lapocska).
- c) Madách Imre: Az ember tragédiája. Drámai költemény. Kiadta a Kisfaludy-Társaság, Pest, MDCCCLXI.

Az ember tragédiájának **második kiadása**. Pest, Emich Gusztáv sajátja. MDCCCLXIII.

Az ember tragédiájának **harmadik kiadása**. Pest, Athenaeum, 1869.

Az ember tragédiájának **harmadik kiadása**. Pest, Atheneum, 1869. (A második kiadástól való eltérések pontos feltüntetésével).

Az ember tragédiájának **ötödik kiadása**, 1879. (Negyedik kiadás nem jelent meg).

Az ember tragédiájának **hatodik kiadása**, 1883.

Az ember tragédiájának **hetedik kiadása**, 1884.

Az ember tragédiájának **1–7. népies kiadása** 1886-tól kezdődően. Teljes sorozat.

Az ember tragédiájának **illusztrált, disz-album kiadása 1–7**, 1887-től 1905-ig. Teljes sorozat.

Az ember tragédiájának további **96 különféle kiadása**, 1895-től 1969-ig. (Közte a legfontosabb és legritkább példányok).

2.

MAGYARÁZATOS KIADÁSOK

Az ember tragédiája **Kármán Mór** elemző tanulmányával, 1906. 1. és 2. kiadás.

Az ember tragédiája **Alexander Bernát** jegyzeteivel és magyarázataival. 1900–1928, 5 kiadás. Teljes sorozat.

Az ember tragédiája **Kardeván Károly** jegyzeteivel és magyarázataival. 1942.

Az ember tragédiája **Kardeván Károly** jegyzeteivel és magyarázataival. Második bővített kiadás, 1948.

Tolnai Vilmos: Az ember tragédiájának első kritikai kiadása. Napkelet, Budapest, 1923. A Madách-családra vonatkozó időtáblázat.

Tolnai Vilmos: Az ember tragédiájának első kritikai kiadása. Második, bővített és javított kiadás. Napkelet, Budapest, 1924.

Madách Összes Művei, Gyulai Pál kiadásában. Három kötet. Budapest, 1880.

Madách Összes Művei, Gyulai Pál kiadásában. Három kötet. Második kiadás. Budapest, 1894.

Madách Imre Összes Művei. Sajtó alá rendezte, bevezette és a jegyzeteket írta **Halász Gábor**. Két kötet. Révai, 1942.

3.

MADÁCH EGYES, KÜLÖN KIADOTT MŰVEI

Lantvirágok, 1840. Második kiadás, 1922.

A civilizátor. Voinovich Géza bevezetésével. Magyar Munkaközösség, 1938.

A civilizátor. Hungária, 1946. **Gyóry Miklós** illusztrációival.

Mózes. Élő színpadra alkalmazta **Keresztury Dezső**. Kass János illusztrációival. **Magvető**, 1966.

Csák végnapjai. Színpadra alkalmazta **Keresztury Dezső**. Színház, 1968. 1. rövidítve.

4.

TRAGÉDIA-FORDÍTÁSOK BETÜRENDEN

a) Angol fordítások:

The tragedy of man. **William Loew**, New York, 1908.

The tragedy of man. **Charles Henry Meltzer and Paul Vajda**. 1933, 1948, 1957. Első, második, harmadik kiadás.

The tragedy of man. **J. C. W. Horne**. 1963, 1964. Két kiadás.

The tragedy of man. **Joseph Grosz**, Oregon, 1965.

From Tragedy of man. A 4066–4117. sor. **Watson Kirkconnel**. The Magyar Muse. Winnipeg, Canada, 1933.

b) Bolgár fordítás:

Tragedijata na Csoveka. **Georgi Krumov**. Illusztrálta **Ivan Kirkov**, Szófia, 1968.

c) Cseh fordítás:

Tragedie Cloveka. **Kamil Bednár–Ladislav Hradsky**. Prága, 1960.

d) Eszperantó fordítás:

La tragedio de l'homo. **K. Kalocsay**. Budapest, 1924.

La tragedio de l'homo. **K. Kalocsay**. Második kiadás. Budapest, 1965.

e) Finn fordítás:

Ihmisen murhenaytelmä. **Toivo Lyy**. Helsinki, 1943.

f) Francia fordítások:

La Tragedie de l'Homme. **Ch. de Bigault de Casanova**. Páris, 1896.

La Tragedie de l'Homme. **G. Vautier**. Budapest, 1931.

La Tragedie de l'Homme. **Roger Richard**. Budapest, 1964.

La Tragedie de l'Homme. **Jean Rousselot**. Budapest, 1966.

(A francia fordítás-sorozat teljes).

g) Holland fordítás:

De Tragedie van den Mensch. **A. S. C. Wallis**. Második kiadás. Amsterdam, 1922.

h) Japán fordítás:

Fordította **Imaoka Gyuicsiro**. Tokió, 1965.

i) Héber fordítás:

Hadson há Adám. **Avigdor Hameiri**. Varsó, 1924.

j) Lengyel fordítás:

Tragedia człowieka. **Lew Kaltenbergh**. Varsó, 1960.

k) Német fordítások:

Die Tragödie des Menschen. **Alexander Fischer**. Budapest, 1886.

Die Tragödie des Menschen. **Josef Siebenlist**. Pozsony, Lipcse, 1886.

Die Tragödie des Menschen. **Andor Spöner**. Lipcse, 1891.

Die Tragödie des Menschen. **Andor Spöner**. Második kiadás. Lipcse, 1899.

Die Tragödie des Menschen. **Julius Lechner**, 1888. Négy különféle kiadás.

Die Tragödie des Menschen. **Eugen Planer**. Halle, 1891.

Die Tragödie des Menschen. **Ludwig Dóczi**. Stuttgart, 1891.

Die Tragödie des Menschen. **Ludwig Dóczi**. Második kiadás. Stuttgart, 1892.

Die Tragödie des Menschen. **Ludwig Dóczi**. Harmadik kiadás. Stuttgart, 1893.

Die Tragödie des Menschen. **Jenő Mchácsi**. Lipcse, Budapest, 1933. Hat kiadás.

A 6. **György Budai** illusztrációival.

Die Tragödie des Menschen. **Elsa Reitter Podhorszky**. Budapest, 1939.

Die Tragödie des Menschen. Szene XIII. **Claude D'acy**. Bécs, 1965.

Die Tragödie des Menschen. **Rudolf Henz**. Bécs, 1967.

Die Tragödie des Menschen. **Fr J. Preinreich**. A Tragédia 73–103, 133–151. sora
Kézirat. Budapest, 1931.

l) Olasz fordítások:

La Tragedia dell' Uomo. **Antonio Fonda**. Fiume, 1908.

La Tragedia dell' Uomo. **Antonio Widmar**. Milano, 1934.

La Tragedia dell' Uomo. **Umberto Norsa**. Torino, 1936.

La Tragedia dell' Uomo. **Ignazio Balla–Alfredo Jeri**. Milano, 1961.

m) Orosz fordítás:

Tragedija Cseloveka. **Leonyid Martinov**. Moszkva, 1964.

n) Román fordítások:

Tragedia Omolui. **Octavian Goga**. Bukarest, 1934.

Tragedia Omolui. **Octavian Goga**. Második kiadás. Bukarest, 1940.

Tragedia Omolui. **Octavian Goga**. Harmadik kiadás. Bukarest, 1964.

o) Ruszin fordítás:

Tragedija Csoloveka. **Murányi János**.

1. szín. Zorja – Hajnal. 1–2. sz. Ungvár, 1942.

p) Ormény fordítás:

Fordította **Fogolyán András**. Eddig öt szín jelent meg. Velence, 1966–69.

r) **Svéd fordítás:**

Människans Tragedi. **Olof Lundgren**. Stockholm, 1933.

s) **Szerb fordítások:**

Csovekovs Tragedija. **Z. J. Jovanovics**. Noviszád, 1890.

Csovekovs Tragedija. **Sz. Sztefanovics**. Belgrád, 1940.

sz) **Szlovák fordítások:**

Tragedija cloveka. **Pavel Hviezdesl-v-Ország Pál**. Túrócszentmárton, 1896.

Tragedija cloveka. **Fra Makarius-Valentin Beniak**. Trnava, 1950.

Tragedija cloveka. **Ctibor Stitnicky**. Bratislava, 1966.

(A szlovák fordítás-sorozat teljes.)

t) **Ukrán fordítás:**

Tragedia Ijguyinyi. **Mikola Lukas**. Kijev, 1967.

5.

MADÁCH-LEVELEK

Komlós Aladár: Madách Imre levelezéséből. Magyar Irodalmi Ritkaságok, XXVIII. szám. Budapest, 1933.

Staud Géza: Madách Imre Összes levelei I–II köt. Madách-könyvtár, 8. sz. Budapest, 1942.

Köhegyi Mihály: Két ismeretlen Madách-levél. – Irodalomtörténeti Közlemények, 1963. 2. sz.

Kerényi Ferenc: Madách Imre négy ismeretlen levele. – Irodalomtörténeti Közlemények, 1968. 2. sz.

Kerényi Ferenc: A Madách-család leveleiből. – Palócföld, 1968. 4. sz.

Eredeti Madách-levelek

a) Madách Imre levele öccsének, Károlynak, anyagi ügyekben, Alsósztrégováról Csesztvére 1853-ban.

b) Madách Imre levele öccsének, Károlynak, Teleki László öngyilkosságáról, Pestről, 1861. május 8-án Csesztvére.

Eredeti Madách-levelek fotokópiái

a) Madách Imre levele Csesztvéről Budára öccsének, Károlynak, 1848. január 6-án anyja és öccse közötti nézeteltérés dolgában.

b) Madách Imre levele öccsének, Károlynak, Budáról Csesztvére, 1861. ápr. 29-én. Benne a költő, mint Balassagyarmat képviselője az akkori politikai helyzetet jellemzi.

c) Madách Imre levele Henriczy Ágostonnak, az alsósztrégovai evangélikus templom orgonájának átalakítása dolgában, Alsósztrégován, 1863. február 17-én.

Eredeti Madách-vonatkozású levelek

a) A költő anyja, Majthényi Anna, eredeti levele Madách Károlynak Alsósztrégováról Budára, 1848. február 19-én. Benne fiát megfelelő magaviseletre inti.

b) A költő anyja, Majthényi Anna, eredeti levele Madách Károlynak Alsósztrégováról Budára, 1848. március 21-én. Benne a forradalom kitörése miatti aggodalmának ad kifejezést.

c) Madách Imréné, Fráter Erzs, eredeti levele férje fogsága idején Madách Károlynak, Csesztvéről, Alsósztrégovára, 1853. április 26-án. Benne nehézségeiről ír és elköltözési szándékát közli.

6.

ÉLETRAJZOK, MŰISMERTETÉSEK MEGJELENÉSI IDŐRENDJÉBEN

X: Madách Imre halála. – Vasárnapi Ujság, 1864. október 16.

Dr. Tóth Sándor: Madách Imre életrajza. Pozsony, Budapest, 1884.

Morvay Győző: Magyarázó tanulmány Az ember tragédiájához. 531 oldal. Nagybánya, 1897.

Palógyi Menyhért: Madách Imre és költészete. 444 oldal. Budapest, Athenaeum, 1900.

Gyulai Ágost dr.: Madách életéről. Uránia Magyar Tud. Egyesület 1. Budapest, 1903.

Voinovich Géza: Madách Imre és Az ember tragédiája. 594 oldal, Madách-bibliográfiával. Kisfaludy-Társaság, Budapest, 1914.

Voinovich Géza: Madách Imre és Az ember tragédiája. 596. oldal. Második, bővített kiadás. Franklin, Budapest, 1922.

Madarász Lujza: Madách-tanulmány. Budapest, 1916.

Várdai Béla: Madách Imre és Az ember tragédiája. Budapest, 1924.

Vida Imre: Madách Imre életének vázlata. Wodianer és fiai, Budapest, 1925.

Harsányi Zsolt: Ember, küzdj... Madách életének regénye. Singer és Wolfner, Budapest,

1932.

Géza Voinovich–Jenő Mohácsi: Madách und Die Tragödie des Menschen. Vojna, Budapest, 1935.

Balogh Károly: Madách, az ember és a költő. 368 oldal. Vajna és társa, Budapest, 1934.

H. Hajtás Etelka: Küzdj s bizva bízzál! Az ember tragédiájának népszerű magyarázata Madách életrajzával. Kókai, Budapest, 1935.

Mohácsi Jenő: Lidércke. Madách Imréné, Fráter Erzsébet életének és halálának regénye. Nyugat, Budapest, 1935.

L. Kiss Ibolya: Erzsi tekintetes asszony. Madách Imréné életrajzi regénye. Bárd, Budapest, 1942.

Barta János: Madách Imre. Franklin, 1942.

Dr. Wolfgang Margendorff: Imre Madách: „Die Tragödie des Menschen” (Doktori értekezés.) Konrad Fritsch Verlag, Würzburg.

Dr. Wolfgang Margendorff: Imre Madách: „Die Tragödie des Menschen” (Doktori értekezés) 2. kiadás. Konrad Fritsch Verlag, Würzburg, 1943.

Csukly László: Madách Imre és munkássága. Nógrád megyei múzeumi füzetek 5. Balassagyarmat, 1964.

Sötér István: Álom a történelemtől. Madách Imre és Az ember tragédiája. Akadémia, Budapest, 1965.

L. Kiss Ibolya: Az asszony tragédiája. Tatran, Bratislava, 1966.

L. Kiss Ibolya: Az asszony tragédiája. Második kiadás. Tatran, Bratislava, 1967.

7.

MONOGRÁFIÁK

Tomor Ferenc: Éva Madách Az ember tragédiája című drámai költeményében. Lenyomat a bpesti II. ker. főgimnázium értesítőjéből. 1877.

Kálnay Nándor: Csesztve község története és leírása. Budapest, 1884.

Beöthy Zsolt: A tragikum. Madách drámája. Kisfaludy Társaság, Budapest, 1885.

Ipolyi Arnold: Alsósztrégovai és rimai Rimay János államiratai és levelezései. (Madách-vonatkozás) Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1887.

Szalay Mihály: Faust és Az ember tragédiája. Budapest, 1895.

Morvay Győző: Madách életrajzáról és költészetéről. Bírálat. Különnyomat a Budapesti Szemle 279. számából. Budapest, 1900.

Latkóczy Mihály: Madách Imre őseiről. – A bpesti VII. kerületi Állami Főgimnázium Értesítője az 1900–1901. iskolai évről. Budapest, 1901.

Radvánszky Béla: Balassa és Rimay barátsága (Madách-vonatkozás) Budapest, 1904.

Mikola Sándor: A történeti Kepler, vonatkozással Az ember tragédiájára. Athenaeum. Budapest, 1908.

Jaskovics Ferenc: A Nógrád megyei Múzeumi Társulat története 1891–1909. Balassagyarmat, 1910.

Gedő Simon: Madách Imre, mint lírikus. Budapest, 1910.

Dr. Kristóf György: Petőfi és Madách. Budapest, 1911.

Tolnai Vilmos: Az anyaság Madách Ember tragédiájából. Különnyomat a Nemzeti Névelés 1911. IX–X. füzetéből.

Tolnai Vilmos: Madách londoni és phalanszter-jelenetének egyik forrásáról. – Philologiai Közlöny, Budapest, 1911.

Dr. Ferenczi Zoltán: Rimay János. Magyar Történelmi Életrajzok. (Madách-vonatkozás) Athenaeum. Budapest, 1911.

Tolnai Vilmos: Adalék Az ember tragédiája és Faust viszonyához. – Heinrich-Album. Budapest, 1912.

Dr. Kaltenberger Mihály: Természettudományi gondolatok Madách „Az ember tragédiájá” ban. Különnyomat a miskolci kir. kath. főgimnázium 1911–1912. isk. évre szóló értesítőjéből. Miskolc, 1912.

Gazdag Lajos: Madách Imre és a nőkérdés. Különnyomat a Kath. Szemle 1913. szeptemberi számából.

Dr. Kardeván Károly: Eötvös és Madách. Különnyomat a Lócsei Áll. Főreáliskola 1913–14. évi értesítőjéből. Lócse, 1914.

Szűcsi József: Madách Imre könyvtára. – Magyar Könyvszemle. 1915. I–II.

Bakonyi Hugó: Az ember tragédiája és egyik rokonműve: Schack gr. „Világkorszakai”. Belgrád, 1917.

Baros Gyula: Madách nyomai szépirodalmunkban. Budapest. „Studium”-könyvesbolt, Budapest, 1923.

Ravasz László: Madách „pesszimizmusa”. Százados Énekek. Studium. Budapest, 1925.

Dénes Szilárd: Arany János és Az ember tragédiája stílusa. Különlenyomat a Nyelvőr 1925. március-áprilisi számából.

Dr. Visnyovszky Rezső: Madách Imre és a Veres-család. Balassagyarmat, 1927.

Pröhle Vilma: Az ember tragédiája és a Faust. Budapest, 1929.

László Juhász: Un Disciple du Romantisme Français Madách et la Tragedie de l'Homme. Etudes Francaises 4. Szeged, 1930.

Fürst Ilona: Dóczi Lajos, mint német író. (Tragédia-fordító) Német philologiai dolgozatok. Budapest, 1932.

Antonio Vidmar: Dante e Madách. A Budapesti Pázmány Tudomány Egyetem Olasz Intézetének kiadványai. Budapest, 1936.

Vidmár Antal: Dante és Madách. A Budapesti Pázmány Tudományegyetem Olasz Intézetének kiadványai, 10. Budapest, 1936.

Dräxler Aladár: Bibliai hagyományok Az ember tragédiájában. Kivonat a Győri Szemle 1935. 8–10. számából. Győr, 1936.

Ruttkay Teréz Mária: Madách Aladár 1848–1908. Budapest, 1938.

Fakras István: Madách Losoncon. Nógrádvármegyei Madách-Társaság. 1940.

Kovács Sándor: Madách történetiszemlélete. Különlenyomat a „Pannónia” 1940. évf. 4. számából. Pécs.

Balogh Károly: Madách Imre otthona. Athenaeum. Budapest. É. n.

Birkás Géza: Az ember tragédiája és a franciák. Budapest, 1942.

Galamb Sándor: A magyar dráma története. 1867–1896. Akadémia, 1944.

Trencsényi-Waldapfel Imre: Ádám és Ahasverus. Az ember tragédiája forrásaihoz és értelmezéséhez. Az Irodalomtörténet füzetek. 21. Budapest, 1947.

Waldapfel József: Gorkij és Madách. Irod.-tört. füzetek, 14. Akadémia, 1958.

Györfly Miklós: Elkallódott Madách-Kossuth vita. – Irodalomtörténet, 1962. 1. sz.

Baranyi Imre: A fiatal Madách gondolatvilága. Irod.-tört. füzetek 42. Budapest, 1963.

Dr. Krizsán László: Dokumentumok Madách Imre élettörténetéhez. Nógrád megyei Múzeumi Füzetek 9. Balassagyarmat, 1964.

Miklós Róbert: Madách Imre csetszvevei. Balassagyarmat, 1964.

Bóka László: Madách hagyatéka. Kortárs, 1964. 10. sz.

Sándor Iván: Madách és Mózes. Kortárs, 1964. 10. sz.

Csukly László: A nőnevelés magyar apostola. Veres Pálné és Madách Imre kapcsolata. – Palócföld, 1965.

Csapláros István: Adalékok Az ember tragédiája lengyelországi fogadtatásához. Különlenyomat az Irodalomtörténeti Közlemények 1965. I. számából.

Dr. Szabó Károly: Nagy Iván verses naplója. (Madách vonatkozás) Balassagyarmat, 1967.

Radó György: Az ember tragédiája a világ nyelvein. Különlenyomat a Filológiai Közönyből. Budapest, 1964–68.

Kozocsa Sándor: Madách javításai „Az ember tragédiája” első kiadásán. Különlenyomat a Magyar Könyvszemle 1968. 4. számából. Budapest, 1968.

Balázs Sándor: Optimista elmélkedés a halálról. (Madách vonatkozás) – Világosság, 1969. 1. sz.

Gelencsér Géza: Az ember tragédiája filozófiai problémái. – Jelenkor. II. évf. 4. sz. és 5. sz. É. n.

Oscar Márfly: Due Nouve Versioni de „La Tragedia dell'Uomo di Imre Madách. É. n.

8.

ELEMZÉSEK, ÉRTELMEZÉSEK

Erdélyi János: Pályák és pálmák. Madách Imre, Az ember tragédiája. – A Tragédia első átfogó bírálata és Madách erre adott válasza. Kisfaludy Társaság. Budapest, 1886.

Szász Károly: Az ember tragédiájáról. A Tragédia beható ismertetése a mű megjelenése évében, 1862-ben. Győr, 1889. Első és második kiadás.

- Wallis A. S. C.:** Az ember tragédiája Elemzés. Hollandból fordította **Dr. Erdélyi Károly**. Lampel. Budapest. É. n.
- Berta Ilona:** Az ember tragédiájáról. Uránia-könyvtár, 1901.
- Kármán Mór:** Az ember tragédiája. Elemző tanulmány. – Magyar Közművelődés, 1905. I. évf. 1.
- Kardeván Károly:** Az ember tragédiájának magyarázata. – Magy. Közművelődés, 1901. I. k. I. évf. 5.
- Bodor Aladár:** Az ember tragédiája, mint az egyén tragédiája. Wodianer és fiai. Budapest, 1905.
- Kardeván Károly:** Az ember tragédiájának magyarázata. Különlenyomat a Nagyváradi All. Főreáliskola 1908–09. évi értesítőjéből. Nagyváradi, 1909.
- Kardeván Károly:** Az ember tragédiájának magyarázata. – Magyar. Közművelődés, 1900. I. k. 5. sz.
- Miklóssy Kálmán:** Madách Imre. 1923.
- Dr. Waldapfel János:** Madách Imre. Nemzetének nevelője. Különlenyomat a Nógrádi Hírlap 1923. 14–15. számából.
- Sándor Lajos:** Az ember tragédiája. Irodalmi és esztétikai tanulmány. Budapest, 1923.
- Mitrovics Gyula:** Az egység és sokféleség esztétikai elve Az ember tragédiájában. A Debreceni Tisza István Tud. Társ. I. osztályának kiadványa. I. kötet 6. sz. Debrecen, 1924.
- Kozári Gyula:** A Madách-kérdés Az „emberi okmányok” világitásában. Pécs, 1925.
- Barta János:** Az ismeretlen Madách. Tanulmány. Budapest, 1931.
- Kornis Gyula dr.:** Madách és korunk. – A Magyar Kegyeztanítórend váci gimnáziumának 1932–33. értesítője. Vác, 1933.
- Hankiss János:** Jegyzetek Az ember tragédiájához. Debreceni Szemle kiadása. 1933.
- Riedl Frigyes:** Madách. Magyar Irodalmi Ritkaságok XXVI. sz. A kötet végén Kozocsa Sándor: Riedl-bibliográfia. Budapest, 1933.
- Dr. Trikál József:** Erdemes-e élni? Madách tanulmány. Balassagyarmat, 1934.
- Tolnai Vilmos:** A Madách-kérdés körül. Budapest, 1934.
- Halasy-Nagy József:** Madách bölcsessége. Különlenyomat az Athenaeum 1934. évi 1–3. füzetéből. Budapest, 1934.
- Karl Sebestyén:** Zum Zentralproblem der „Tragödie des Menschen” – Pester Loyd, 1934. Mai 9.
- Herczeg Ferenc:** Madách. 1935. Új Idők, 17. sz.
- Kardeván Károly:** Az ember tragédiájának magyarázata. – Magyar Írók 1. sz. Budapest, 1935.
- Ravasz László:** Az ember tragédiájának költői igazsága. Budapest, 1936.
- Házy Albert:** Miért korszerű Az ember tragédiája? Adalékok a tudományok szociológiájához. Szeged. É. n.
- Márkus László:** Kultúránk mesterei. Madách Imre. 1954.
- Lukács György:** Madách Tragédiája. – Szabad Nép, 1955. március 27; 1955. április 2.
- Veres Péter:** Madách megértéséhez. – Szabad Nép, 1956. szept. 16.
- Sötér István:** Utóhang egy Madách-tanulmányhoz. – Szabad Nép, 1956. szept. 23.
- Sötér István:** Madách. – Magyar Nemzet. 1964. okt. 4.
- Horváth Károly:** Madách Imre. – Népszabadság. 1964. okt. 4.
- Bóka László:** Madách géniusza. A Petőfi Irodalmi Múzeum Madách-kiállításának megnyitója. – P. I. M. évkönyve, 1965–66. Budapest.
- Kántor Lajos:** Szó évs harc Az ember tragédiájáért. A Tragédia eddigi értékelésének áttekintése és kiegészítése. Akadémia. Budapest, 1966.
- X:** A Tragédia értelme. Mózes. – Új Élet, 1966. szept. 1.

9.

MADÁCH-FEJEZET IRODALOMTÖRTÉNETEKBE

- Paulus Wallaszky:** Historia litterariae regn. Hungariae. A kötetben Madách Péter és Madách Gáspár. Budapest, 1808.
- Toldy Ferenc:** A magyar költészet kézikönyve a mohácsi vésztől a jelenkorig. Ötödik kötet. Franklin, 1876.
- Pintér Kálmán:** Irodalmunk a milleneumig. Szent István. Budapest, 1896.
- Gadál Mózes:** A magyar irodalom története. Stampel. Pozsony–Budapest, 1896.
- Endrődi Sándor:** Szabadunk irodalma képekben. Athenaeum. Budapest, 1900.

- Beöthy Zsolt:** A magyar irodalom kistükre. Madách Imre. Athenaeum. Budapest, 1900.
- Heinrich Gusztáv:** Egyetemes Irodalomtörténet. Budapest, 1903. I. k.
- Ferenczy Zoltán:** A magyar irodalom története 1900-ig. Műveltség Könyvtára. Budapest, 1913.
- Császár Elemér:** A magyar irodalom története. Magyar Könyvtár. 923–925. Lampel, 1919.
- Kállay Miklós:** A magyar irodalom története. Fővárosi könyvkiadó. É. n.
- Gondán Felicián:** Összefoglaló Nemzeti Irodalomtörténet. VI. kiadás. Kókai. Budapest, 1926.
- Benedek Marcell:** Délsziget, avagy a magyar irodalom története. Révai. Budapest, 1928.
- Dr. Halász László:** Magyar irodalomtörténet összefoglaló tételekben. 1930.
- Jankovich Ferenc:** Iránytű a magyar irodalomban. I–II. kötet. Turul. Budapest. É. n.
- Farkas Gyula:** A magyar irodalom története. Káldor. Budapest, 1934.
- Benedek Marcell:** A magyar irodalom története. Singer és Wolfner. Budapest, 1938.
- Laczkó-Szalay:** A magyar irodalom pantheonja. Dante. Budapest, 1941.
- Kovács László:** Az irodalom útján. Jegyzetek Az ember tragédiájához. 1923. Erdélyi Szépművészeti Céh, 1941.
- Féja Géza:** A magyar irodalom története, 1772–1867. Magyar élet. Budapest, 1942.
- Kozocsa Sándor:** Kis magyar irodalomtörténet. 1944.
- Révai József:** Válogatott irodalmi tanulmányok. Tanulmány Madách Imréről és Az ember tragédiájáról. Kossuth. Budapest, 1960.
- Waldapfel József:** Irodalmi tanulmányok. Madách és Rousseau, 1942; Madách igazáért, 1951; Bevezetés Az ember tragédiája új kiadásához, 1954. Szépirodalmi könyvkiadó. Budapest, 1957.
- Sötér István (Király István, Pándi Pál):** A magyar irodalom története, 1849–1905. Gondolat. Budapest, 1963.
- Szalatnai Rezső:** A cseh irodalom története. (Benne több Madách-vonatkozás.) Gondolat. Budapest, 1964.
- Szalatnai Rezső:** A szlovák irodalom története. (Benne számos Madách-vonatkozás) Gondolat, 1964.
- Szalatnai Rezső:** Magyar írók nyomában. Móra, Budapest, 1967.
- Klancsay-Szauder-Szabolcsi:** Kis magyar irodalomtörténet. Gondolat. Budapest, 1965.
- Komlós Aladár:** Táguló irodalom. Madách. Magvető. Budapest, 1967.

10.

GYŪJTEMÉNYES KÖTETEK BEN MEGJELENT MADÁCH-TANULMÁNYOK, VONATKOZÁSOK

- Mocsáry Antal:** Nógrád Vármegyének hist. geogr. és stat. Esmertetése. Az I. kötetben Alsósztrégova és a Madách-család részletes ismertetése. Pest, 1826.
- Tranoscius:** Cithara Sanctorum. A kötetben 917. szám alatt Madách Imre dédapjának, Madách Jánosnak nevezetes éneke. Pest, 1868.
- Fraknói Vilmos:** Martinovics és társainak összeesküvése. Madách Sándor. Kiadta Ráth Mór. Budapest, 1880.
- Tóth Béla:** Szájról–szájra. A magyarság szállóigéi. (Madách-vonatkozás) Athenaeum. Budapest, 1895.
- Tóth Béla:** Mendemondák. A világtörténet furcsaságai. (Madách-vonatkozás) Athenaeum Budapest, 1896.
- Rudnay Józsefné–Szigethy Gyuláné:** Veres Pálné Beniczky Hermin élete és működése. A 775 oldalas kötetben igen sok Madách-vonatkozás. Athenaeum. Budapest, 1902.
- Prónay Dezső:** Magyar Evang. Egyháztörténeti Emlékek. Dokumentumgyűjtemény. Több fontos Madách-vonatkozás. Budapest, 1905.
- Tóth Béla:** Szálló igék lexikona. (Madách-vonatkozás) Franklin, Budapest, 1906.
- Ignotus:** Feljegyzések. A kötetben: Fráter Erzsébet. Grill. Budapest, 1906.
- Prohászka Ottokár:** Összes Művei XII. Az ember tragédiája s a pesszimizmus. Szent István. Budapest, 1923.
- Dr. Gulyás József:** Dolgozatok. Madách, mint az önzetlen munka embere. – Jókai és Madách. Sárospatak, 1926.
- Szigethy Lajos:** Luther lelke. I–II. kötet. (Madách-vonatkozás) Evang. Tanáregyesület. Budapest, 1926.
- Dr. Ladányi Mihály:** Magyar városok vármegyék monográfiája. (Madách-vonatkozások). Budapest, 1934.

- Tranovszky György:** Cithara sanctorum. Madách János énekét fordította Vektorisz József. Budapest, 1935.
- G. Szabó Mihály–G. Szabó Szabolcs:** Őseredetű magyar személynevek tára. (Madách-vonatkozás) Dürer. Gyula, 1936.
- Alexander Bernát:** Nagy emberek. Madách Imre. Pantheon. 1938.
- Ravasz László:** Legyen világosság! – Szobrot Madáchnak. Franklin. Budapest, 1938.
- Németh László:** A minőség forradalma. III. k. A Nyugat elődei. (Madách-vonatkozás) Magyar Élet. Budapest, 1940.
- Vajthó László:** Magyar idézetek könyve. Madách-idézetek. Könyvnap. Budapest, 1942.
- Horváth Árpád–Lukács László:** A világirodalom gyöngyei. A tél költészete. (A kötetben Tragédia-vonatkozás) Uj hang. Budapest, 1943.
- Bisztray Gyula:** Író és nemzet. (Madách-vonatkozás) Révai. Bpest, 1943.
- Schöpflin Aladár:** Magyarország Vereckétől napjainkig. A IV. kötetben Madách Imre. Franklin. Budapest. É. n.
- Sötér István:** Eötvös József. Az Uralkodó Esmék és Az ember tragédiája párhuzama. Akadémia. Budapest, 1953.
- Boldizsár Iván:** Magyarország. Útikönyv. (Madách-vonatkozás) Budapest, 1955.
- Jókai Mór:** Írói arcképek. Sajtó alá rendezte Bisztray Gyula. (A kötetben számos Madách-vonatkozás) Művelt nép, Budapest, 1955.
- Böllni György:** Ady, az újságíró. A kötetben Ady Endre Goga Octaviánhoz, a Tragédia román fordítójához intézett kézírásos nyílt levelének fotokópiája. Magvető. Budapest, 1956.
- Lukácsy Sándor:** Kortársak nagy írókról. „Az ember tragédiájának költője” címen Arany János Madách-bemutató beszéde a költő 1862. márc. 27-i Kisfaludy Társaságbeli székfoglalóján. Művelt nép, Budapest, 1956.
- Móra Ferenc:** Elkallódott riportok. Ki írta Az ember tragédiáját? Magvető, Budapest, 1958.
- Kárpáti Aurél:** Színház. Az ember tragédiája. Gondolat. Budapest, 1959.
- Molnár–Németh–Voit:** Művészettörténeti ABC. (Madách-vonatkozás) Terra. Budapest, 1961.
- Hatvani Lajos:** Magyarok beszélnek. K. Huszár Anna: Madách Imre halála.
- Gyergyai Albert:** Klasszikusok. Madách, Bérczy. Szépirodalmi könyvkiadó, 1962.
- Benedek Marcell:** A könyv és színház. Tanulmány. A kötetben: Az ember tragédiája; előszó német, francia és angol kiadáshoz. Szépirodalmi. Budapest, 1963.
- Czobél Ernő:** Válogatott írásai. Madách és Cermenin Timon. Kossuth, 1963.
- Hegedűs–Kónya:** A magyar dráma útja. Az ember tragédiája. Gondolat, Budapest, 1964.
- Györy Dezső:** Az élő válaszol. (Madách-vonatkozás) Szépirodalmi, Budapest, 1964.
- Ady Endre:** Jóslások Magyarországról. Tanulmányok a magyar sorskérdésekről. Goga Octavián rabsága – Goga Octavián vádjai – Levél helyett Gogának. Athenaeum, Budapest. É. n.
- Mátyás Ferenc:** Költők és parasztok. Madách Tragédiája Csesztvén. Magyar Könyvkiadó. Budapest, 1964.
- Hubay Miklós:** A megváltó mutatvány. Miért szép Az ember tragédiája? Magvető, Budapest, 1965.
- Benedek Marcell:** Hajnaltól alkonyatig. A kötetben: Az ember tragédiájáról. Gondolat. Budapest, 1966.
- Arany János** Őszes művei, XIII. A kötet tartalmazza Arany Jánosnak a Tragédia körüli minden tevékenységét és megnyilatkozását. Akadémia, Budapest, 1966.
- Ruffy Péter:** A riportter visszánéz. Madách falvaiban. Magvető, Budapest, 1967.
- Somlyó György–Lengyel Péter:** Gyémántengely. A költészet napjai Budapesten 1966. (Számos Madách-vonatkozás) Szépirodalmi, Budapest, 1967.
- Schöpflin Aladár:** Válogatott tanulmányok. 1967. (Madách Imre. Mózes)
- Füst Milán:** Emlékezések és tanulmányok. Emlékezés kétféle nevelőmről (H. bácsi és Madách) Magvető, Budapest, 1967.
- Molter Károly:** Szellemi beháború. Tanulmányok: Madách, 1925. Mohácsi Jenő Madách-fordítása, 1933; Madách és Goga, 1935. Budapest, 1968.
- Horváth Zoltán:** Irodalom és történelem. (Madách-vonatkozások) Szépirodalmi, Budapest, 1968.
- Juhász Gyula:** Összes Művei 5. k. Prózai írások 1898–1917. (Számos Madách-vonatkozás) Akadémia, Budapest, 1968.
- Békés István:** Napjaink szállóigéi. Jegyzetes Madách-szállóigék. Kossuth, Budapest, 1968.
- Ady Endre:** Összes prózai művei. Újságcikkek, tanulmányok. VIII. Megjegyzések Madáchról. Akadémia, Budapest, 1968.

Szalatnai Rezső: Arcképek, háttérben hegyekkel. Madáchéknál Alsósztrégován Széplordalm, 1969.

11.

FOLYÓIRATOKBAN, ÉVKÖNYVEKBEN MEGJELENT MADÁCH-TANULMÁNYOK, VONATKOZÁSOK

Riedl Frigyes: Madách Imre – Budapesti Szemle, 1880. márc.–ápr.

X. Y.: Az ember tragédiája és költője. – Vasárnapi Ujság, 1883. szept. 23.

X: Madách Az ember tragédiája a Nemzeti Színházban. Vasárnapi Ujság, 1883. szept. 30.
– I. a.: A. S. C. Wallis holland Tragédiafordításának ismertetése. – Budapesti Szemle, 1887. 472 sk o.

Dr. Dudek János: Az ember tragédiája – Kotholikus Szemle, XI. k. 1897.

Morvay Győző: Adalékok Madách Imre életéhez – A budapesti VI. ker. Állami Főreáliskola Értesítője az 1897–98. évről, Budapest, 1898.

Dr. Kőrösy György: A társadalmi probléma és a vallásbölcseleti felfogás Az ember tragédiájában. – Az Eperjesi Széchenyi-Kör évkönyve, 1901.

Kapi Béla: Az ember tragédiájának világnézete. – Különlenyomat a Prot. Szemle 1903. évi 1. és 2. számából. Budapest, 1903.

Kristóf György: Széchenyi és Madách – Irodalomtörténet, É. n.

Bakonyi H. R.: Az ember tragédiájának keletkezése. – Uránia, népszerű tudományos folyóirat. 1905. 9. sz.

Dr. Szelényi Ödön: Madách és Luther. – Prot. Szemle, 1906. 7. sz.

Voinovich Géza: Madách kisebb költeményeiről. – Akadémiai Értesítő, 1910. december.

Dr. Dudek János: Overmans: Die Weltanschauung in Madách's „Tragödie des Menschen”. – Religio, Budapest, 1911. 5. sz.

Beöthy Zsolt: Az ember tragédiájának költőisége, jelentése, magyarsága. – Akadémiai Értesítő, 1911. június 15.

Jakob Overmans: Die Weltanschauung in Madách's „Tragödie des Menschen” Stimmen aus Maria Laach. Freiburg, 1911. 1. sz.

Szekeres Fábrián: Az ember tragédiájának világnézete. – Religio, Budapest, 1911. 7. sz.

Dr. Kristóf György: Madách vilásképe. – Prot. Szemle, 1911. 9–30. o.

Vértesy Jenő: Madách írói hagyatéka. – Irodalomtörténet, 1914. máj.

Fejér József: A Biblia hatása Az ember tragédiájára. – A Kisujszállási Ref. Főgimnázium Értesítője az 1915–16. tanévről. 1916.

X: Madách egy kiadatlan tanulmánya: Esmék Léliáról. – Országos Nőképző Egyesület Évkönyve 1912–13. Bpest, 1914.

Tolnai Vilmos: Madách George Sand „Lélia” c. regényéről. – Egyet. Phil. Közlöny, 1914. 738. l.

Pais Deszö: Marót és Madách? – Irodalomtörténet, 1919. 1–2. sz.

Nyugat. 1923. II. 1. Madách-szám. Karinthy Frigyes: Madách – Gáspár Kornél: Madách és lelki rokonai – Laczkó Géza: A XIX. századi férfi tragédiája – Kuncz Aladár: A mi Madáchunk – Kosztolányi Dezső: Lucifer a katedrán – Harsányi Zsolt: A szerep – Révay József: Az ember tragédiája álommotívumának ősei – Babits Mihály: Előszó egy új Madách kiadáshoz – Schöplín Aladár: Az ember tragédiájának lírája.

Grill Lola: Gyűjtéseim. Madách-dalok. – Magyar Asszony, 1923.

Szász Károly: Madách. – Magyar Asszony, 1923. január.

Berta Ilona: A nőkérdés Az ember tragédiájában. – A Magyar Asszony, 1923. január.

Székely István: Az ember tragédiájának történelem-bölcselete. – A Szt. István Akadémia Értesítője, 1923. 2. sz.

Négyessy László: Egyetemesség, magyarság és egyéniség Az ember tragédiájában. – Budapesti Szemle, CLVII. kötet, 1924.

Tolnai Vilmos: Madách-ereklyék – Irodalomtörténeti Közlemények, 1925. XXXV.

Kozáky István: „Az ember tragédiája” s a modern haláltánc-költészet. – Napkelet, 1925. 497–504. o.

Tolnai Vilmos: Madách-breviárium (Ismertetés) – Napkelet, 1926.

Dr. Láng Margit: Zichy Mihály, 1827–1906. – Luther Naptár, 1927.

Dr. Kardeván Károly: Az ember tragédiájának iskolai olvastatása. – Orsz. Középisk. Tanár-egyesületi Közlöny, 1928. 5–6. sz.

– I – s: Egy tudós hitszónok Madách Imréről – Irodalomtörténet, 1929. 3–4. sz.

- Lám Frigyes: Madách és Rudolf császár. — Kath. Szemle, 1928. jún.
- Dr. Kemenes Antal: Szabadság-szükségyszerűség a történeti folyamatban. (Madách-vonatkozás) — A Sümegi Áll. Kiszolgáló S. Reáliskola Értesítője, LXXI. 1928.
- Dr. Thiering Oszkár: Gazdálkodás az emberi munkával (Madách-vonatkozás) — Természet-tudományi Közlöny, 1928. aug. 15.
- S. Szabó József: Kepler tudományos jelentősége. — Prot. Tanügyi Szemle, 1930. nov.
- Renner János: Kepler tudományos jelentősége. — Prot. Tanügyi Szemle 1930. dec.
- Kardos Albert: Sajtóhiba vagy szerkezeti maradvány Az ember tragédiájában. — Irodalom-történet 1932. 1–2. sz.
- Tolnai Vilmos: Sajtóhiba Az ember tragédiájában — Irodalomtörténet 1932. 3–4. sz.
- Székely Tibor: Madách Imre táblalábíró. — Új Idők, 1932.
- Kardos Albert: Dóczi Imre és Az ember tragédiája. — Prot. Tanügyi Szemle, 1932. 9. sz.
- Kozocsa Sándor: Az 1932., 1933., 1934., 1935. év irodalomtörténeti munkássága. Madách-bibliográfiák. — Irodalomtörténeti Füzetek 48, 53, 56, 58. szám. Budapest, 1933, 1934, 1935, 1936.
- Kozocsa Sándor: Az 1939., 1944. év irodalomtörténeti munkássága. Madách-bibliográfiák. — Szakkönyvészeti Dolgozatok az Országos Széchenyi Könyvtárból, 1941, 1946.
- Kardeván Károly: Madách és Luther. — Irodalomtörténet 1933. 3–4. sz.
- Kardos Albert: „Az ember tragédiája” a Könyvnap kiadásában. — Irodalomtörténet, 1933. 5–6. szám.
- Kardeván Károly: Madách és Heine. — Irodalomtörténet, 1933, 7–8. sz.
- Tolnai Vilmos: Madách szövegei. — Irodalomtörténet, 1934. 7–8.
- Dr. Karner Károly: Adám tragédiája. — Keresztény Igazság, 1934. évf. 1. z.
- Henry Bidou: Un cri de detresse: La Tragedia de l'Homme. — Revue des Etudes Hongroises, 1934, 1–2. sz.
- Jules Bisztray: Emeric Madách et La Tragedia de l'Homme. — Revue des Etudes Hongroises, 1934, 1–2. sz.
- Balogh Károly: Bérczy Károly ismeretlen naplója. — Nyugat, 1935. márc.
- Morvay Győző: Az ember tragédiája és a koponyatan. — Irodalomtörténet, 1934. 3–4. sz.
- Morvay Győző: Madách ismeretlen leveléből. — Irodalomtörténet, 1934. 5–6. sz.
- Kristóf György: Az ember tragédiája román nyelven. — Irodalomtörténet, 1935. 3–4. sz.
- Schöpflin Aladár: Balogh Károly új Madách-könyve. — Nyugat, 1935. május.
- Illés Endre: Lidércke, M. J. regénye. — Nyugat, 1935. június.
- Kardos Albert: A „Madách”-cég Ember tragédiája. — Irodalomtörténet, 1935. 7–8. sz.
- Antonio Vidmár: Az ember tragédiája olaszul. (Tanulmány) — Koszorú. 1936. 4. sz.
- Tolnai Vilmos: Madách és Tisza Domokos. — Irodalomtörténet, 1936. 7–8. sz.
- Pukánszky Béla: Az ember tragédiája az osztrák irodalomban. — Budapesti Szemle, 1937. április.
- Zolnai Gyula: Mondottam, ember, küzdj és bízza bizzál! — Magyar Nyelv, 1938. 1–2. sz.
- Kardeván Károly: Mondottam, ember: küzdj, és bízza bizzál! — Magyar Nyelv, 1938. 7–8. sz.
- Kardeván Károly: Az angyalok második kara Az ember tragédiájában. — Irodalomtörténet, 1939. 7. sz.
- Kardeván Károly: Az ember tragédiája a Kamaraszínházban. — Orsz. Közpiskolai Tanár-egyesületi Közlöny, 73. évf. Budapest, 1940.
- Hankiss János: Adám, Lucifer, magyar és francia romantika. — Irodalomtörténet, 1940. 1. sz.
- Elek Oszkár: Izóra Az ember tragédiájában. — Irodalomtörténet, 1941. 1.sz.
- Hadrovics László: Svet Stefanovics új szerb Tragédia-fordítása. — Budapesti Szemle, 1941. május.
- Balogh Károly: Bérczy Károly életéből. (Madách-vonatkozás) — Budapesti Szemle, 1941. 10.
- Kardeván Károly: Madách Imre Összes Művei. (Ismertetés) — Orsz. Tanár egyesületi Köz-löny, 1942. 1. sz.
- Kardeván Károly: Madách és Eötvös. — Irodalomtörténet, 1942. 4. sz.
- Németh László: Madáchot olvasva. — Nyugat, 1943. október
- Váli Németh László: Fráter Erzsébet. — Új Idők 1944. febr. 12.
- Kozocsa Sándor: A Magyar Irodalom Bibliográfiája 1945–49. Madách-bibliográfiák. Köz-oktatásügyi Kiadó, Bpest, 1950.
- Sötér István: Madách Imre. — Csillag, 1956. január.
- Babits Mihály Társaság Évkönyve, 1957. (Madách-vonatkozások)
- Waldapfel József: Gorkij és Madách. (Részletek a Magyar Tudományos Akadémia nagy-gyűlésén elhangzott előadásból) — Kortárs, 1958. 2. sz.

- Horváth Károly:** Madách Imre, I. – Irodalomtörténeti Közlemények 1958. 2–3. sz.
- Horváth Károly:** Madách Imre, II. – Irodalomtörténeti Közlemények 1958. 4. sz.
- Révay József:** Madách Imre: Az ember tragédiája. – Társ. Szemle, 1958. szept.
- Sik Sándor:** A százéves Ember tragédiája. – Vigília, 1961. június.
- Siptár Ernő:** Emlékezés Mohácsi Jenőre. – Jelenkor, Pécs, 1962. jún.
- Balla Ernő:** Így pusztult el Kisfaludi Strobl Madách-emlékműve. – Ország-Világ, 1962. aug. 8.
- Koren Emil:** Madách, az örök – Evangélikus Naptár, 1964.
- Horváth Károly:** Madách Imre. – Irodalmi és Nyelvi Közlemények, 1964.
- Mihályi József:** Az ember tragédiája nyelvéről. – Irod. és Nyelvi Közlemények, 1964.
- T. Vianu:** Madách és Eminescu. – Helikon, Világirodalmi Figyelő, 1964. 1. sz.
- Kunszery Gyula:** Madách Imre városában. – Látóhatár, 1964. aug.
- Radó György:** A Tragédia útra kel. – Látóhatár, 1964. aug.
- Vayerné, Zibolen Ágnes:** Madách Imre (Madách Imre, mint festő és rajzoló) – Művészet, 1964. 8. sz.
- V. Hruska:** Imre Madách a jeho Tragedia cloveka. – Slovenka, 1964. okt. 3. Bratislava.
- L. E.:** Vita a Tragédiáról. – Film Színház Muzsika, 1964. okt. 30.
- Csukly László:** Madách Imre élete. – Palócföld, 1964.
- Kovács Kálmán:** Madách Imre emlékezete. – Alföld, 1964. 10. sz.
- Székely Júlia:** A két Madáchné. (Dráma) – Jelenkor, 1964. 9. és 10. sz.
- J. Malikina:** Madách Imre halálának 100. évfordulójára. – Szovjetunió, 1964, 10. sz.
- József Turóczy Trostler:** Mohácsi Madách-Übersetzung. – Chronica Act. Litt. Acad. Sci. Hung. VII. 1–2.
- Sötér István:** Madách és a koreszmék. – Kritika, 1964. 11. sz.
- Horváth Károly:** Madách a világirodalomban. – Nagyvilág, 1964. 11. sz.
- Staud Géza:** Madách Imre gyermekora. – Család és Iskola, 1964. dec.
- R. F.:** Emlékezés Madách Irmére. – Vasárnapi Újság, 1964. dec. 11.
- Irodalmi Szemle, Bratislava, 1964. 8. sz. (Centenárium Madách-szám):**
- Tartalma: Rákos Péter: Madách ünnepén – Karel Krejci: Az ember tragédiája egy cseh irodalomtörténész szemével – Dr. Hans Henning: Faust és Az ember tragédiája – Andrej Kostolny: Madách és Hviezdoslav – Jean Rousset: Madáchot fordítottam – Valentin Beniak: Madáchot fordítottam – Monoszlay Dezső: Meddig él a költő? – Radó György: Mit mond a mű? – Szalatnai Rezső: Alsósztrégován – Horváth Károly–Komlós Aladár: Hogy hatott Madách „Az ember tragédiája” a 19. század magyar irodalmának fejlődésére – Horváth Károly–Komlós Aladár: Mi a Tragédia filozófiájában modern és haladó? – Horváth Károly: Hatott-e más népek irodalmára Az ember tragédiája? – L. Kiss Ibolya: A orosz vízikaszárnya börtönében.
- Makay Gusztáv:** Az ember tragédiája tanítása a gimn. III. osztályában. – Magyaritanítás, 1965. 1. sz.
- Németh Antal:** A Nemzeti Színház iratainak sorsa. (Madách-vonatkozás). – Különlenyomat az Orsz. Széchenyi Könyvtár évkönyvéből, 1965–66.
- Vayerné Zibolen Ágnes:** Madách-évforduló a képzőművészetben. – Művészet, 1965. 1. sz.
- X:** Zichy Madách-illusztrációi – Nemzeti Művészet, É. n.
- Palkó István:** Madách személyisége. – Életünk, 1965. I.
- Illés Endre:** A magyar klasszikusok jövője. – Kritika, 1965. 10. sz.
- Németh Antal:** Madách halhatatlansága második évszázadának küszöbén. – Magyar Műhely, 1965. 11. sz. Párizs.
- Lakos György:** A „Mózes” feltámadása. – Palócföld, 1966. 1. sz.
- X:** La Tragedia de l’Homo, Hungara Tervojista Mondo Budapest, 1966. 1. sz.
- Kojnok Nándor:** A Madách-emlékermesekről. – Palócföld, 1966. 2. sz.
- Kunszery Gyula:** Madách útja a világsiker felé. – Vigília, 1966. febr.
- Sáfrán Györgyi:** Veres Pálné. Madách és a nőmozgalom. – Magyar Tudomány, 1966. 2. sz.
- Eva Kisova:** Imrich Madách a jeho Erzsika. – Slovenka, 1966. febr. (Bratislava)
- Kántor Lajos:** Hütlenség és hűség, avagy a kolozsvári Madách-értelmezés. – Korunk, 1966. 2. sz.
- Zay László:** Mózes. – Theol. Szemle, 1966. 3–4. sz.
- Keresztury Dezső:** Új látomás a Tragédiáról. – Tükör, 1966. május 3.
- Polgár Károly:** A főváros Madách-szobor pályázatai. – Budapest, 1966. júl.
- Fodor András:** Bérczy Károly emlékezete. (Madách-vonatkozás). – Nagyvilág, 1966. 7. sz.
- Kórodi József:** Francia felfedezőink. J. Rousset, a Tragédia francia fordítója. – Ország–

Világ, 1966. nov.

Simó Jenő: A magyar irodalom külföldön. – Kritika, 1966. okt.

O. Szentessy Éva: Az ember tragédiája francia fordítója. – Hajdú-Bihar megyei Népszó, 1966. okt. 18.

Engel Károly: Cosbue és Madách. – Korunk, 1966. 9. sz.

Tóth Elemér: Madách-plakettek. – Nógrád, 1966. szept. 29.

Eckhardt Ilona: Az ember tragédiája franciául. Fordítás J. Rousselot előszavából. – Nagyvilág, 1966. 8. sz.

Sziklay László: Az ember tragédiája szlovákul. – Nagyvilág, 1966. 8.

Radó György: A Tragédia új állomása. – Látóhatár, 1966. aug.

Juhász Ferenc: Találkozások. (Madách Imréről) – Új Írás, 1966. nov.

Gellért Oszkár: Magyar költészet – európai költészet. (Madách-vonatkozás). – Látóhatár, 1966. 11–12. sz.

Bóta László: A Madách–Rimay kódexek szerelmes versei. – Irodalomtörténeti Közlemények, 1967. LXXI. 1. sz.

Veres Péter: Olvasónaplómból. Madách. – Nagyvilág, 1967. febr.

Bata Imre: A költészet metamorfózisai. – Valóság, 1967. 2. sz.

György Radó: Ein ungarisches Weltgedicht in deutschen Übersetzungen. – Institut für Auslandsbeziehungen. 1967. 2. sz.

Radó György: Az ember tragédiája franciaországi pályafutása. – Nagyvilág, 1967. 3. sz.

Kojnok Nándor: Bérczy Károly (Madách-vonatkozás). – Palócföld, 1967. 4. sz.

Radó György: „Az ember tragédiája” új állomásai. – Látóhatár, 1967. 5–6. sz.

Varga Imre: Tallózások Madách Gáspár körül. – Irodalomtörténeti Közlemények, 1968. LXXII. 1. sz.

Radó György: Madách-élményeim. – Palócföld, 1968. 1. sz.

Kerényi Ferenc: Új utakon a Madách-kutatás. – Palócföld, 1968. 1. sz.

Németh Antal: Szabó Lőrinc és Az ember tragédiája. – Palócföld, 1968. 1. sz.

Szabó Károly: Két ember tragédiája. – Palócföld, 1968. 1. sz.

Szabó József: Arany javításai Az ember tragédiáján. – Palócföld, 1968. 1. sz.

Csongrády Béla: Százéves harc a Tragédiáért. – Palócföld, 1968. 1. sz.

X. Y.: Az élő Madách. – Korunk, 1968. 6. sz. Cluj.

Madách-emlékermesek 1968. – Palócföld, 1968. 4. sz.

(folytatjuk)

Szabó István